

Силабус
навчальної дисципліни
Мовознавчі студії
2023-2024 навчальний рік

Освітня програма	Освітньо-професійна програма «Середня освіта (мова і література (російська)). Англійська мова»
Спеціальність	014 Середня освіта
Предметна спеціальність	014.02 Мова і література (російська)
Галузь знань	01 Освіта / Педагогіка
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Статус дисципліни	вибіркова
Викладач	кандидатка філологічних наук, доцентка Ольга СОПІНА
Кафедра	української мови та славістики
Посилання на курс на сайті університету	https://edu.bdpu.org/course/view.php?id=3848
Контактний телефон	+38 050 640 40 05
E-mail викладача:	senichevaolga76@gmail.com

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів / годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Звітність
3/ 90 год.	12 год.	12 год.	66 год.	залік

Семестр: 8.

Мова навчання: українська.

Ключові слова: методи та прийоми лінгвістичного дослідження, .

Метою викладання навчальної дисципліни «Мовознавчі студії» - ознайомити здобувачів вищої освіти з філософськими засадами мовознавчої методології та виробити в них уміння і навички користуватись конкретнаучковими методами у власних мовознавчих дослідженнях.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Мовознавчі студії» є: 1) формування у здобувачів вищої освіти про основні поняття методології лінгвістичних досліджень; 2) актуалізація і конкретизація знань здобувачів вищої освіти про основні методи сучасних досліджень в області мовознавчих студій: загальнонаукових, загальнолінгвістичних та часткових; 3) демонстрація окремих методик лінгвістичних досліджень із метою застосування їх при написанні кваліфікаційних робіт; 4) вироблення навичок науково-дослідницької роботи в області сучасних мовознавчих студій; 5) формування професійно-педагогічної ерудиції і тезаурусу майбутніх професіоналів як основи для ефективного включення в науково-дослідницьку діяльність при підвищенні свого освітнього рівня і наукового зростання.

Обов'язковою складовою частиною навчального процесу є самостійне опрацювання відповідної наукової та спеціальної літератури, спрямованої на розвиток навичок науково-дослідницької роботи в області лінгвістики. Передбачено самостійну роботу з підручниками, посібниками, термінологічними та іншими видами словників, навчальною та довідковою літературою.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти буде **знати**:

- 1) основні концепції, теоретичні та практичні проблеми в історії розвитку та сучасному стані наукових філологічних знань;
- 2) термінологію з досліджуваного наукового напрямку.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти буде **вміти**:

- узагальнювати й систематизувати теоретичні відомості про основні лінгвістичні школи й видатних мовознавців, а також збирати дані для філологічного дослідження, систематизувати та інтерпретувати їх, у тому числі задля реалізації завдань міждисциплінарних філологічних досліджень;

- розуміти актуальні проблеми сучасного мовознавства, аналізувати філологічні явища у площині фундаментальних філологічних принципів і знань, класичних та новітніх дослідницьких підходів, а також на основі відповідних загальнонаукових методів;
- розв'язувати широке коло проблем і завдань у галузі філології на основі розуміння їх природи, чинників впливу, тенденцій розвитку і з використанням теоретичних та експериментальних методів;
- використовувати комунікативні стратегії наукового дискурсу з позиції інтенційного, діяльнісного та когнітивного підходів для ефективно реалізації поставлених цілей в рамках дослідження;
- користуватися методологічною базою різних напрямів і аспектів сучасних лінгвістичних досліджень як науковим підґрунтям виконання науково-дослідної роботи і формування підвалин для подальшої кваліфікаційної роботи шляхом висвітлення глибинних принципів функціонування мови й мовлення, актуальних проблем сучасної науки про систему мови й мовлення.

ЗМІСТ КУРСУ:

МОДУЛЬ 1

Змістовий модуль 1. Лінгвістика тексту як мовознавча студія.

Тема 1. Лінгвістика тексту як напрямок мовознавства.

Лінгвістика тексту як наука.

Визначення тексту в сучасній лінгвістиці.

Основні ознаки художнього тексту: цілісність, зв'язність.

Засоби утворення вербальних і невербальних смислів в художньому тексті.

Тема 2. Типологія текстів.

Принципи побудови типології.

Класифікація текстів. Світлі тексти. Веселі тексти. Прості тексти. Красиві тексти. Сумні тексти. Зморені тексти. Складні тексти.

Змістовий модуль 2. Методи дослідження художнього тексту в сучасній лінгвістиці.

Тема 3. Лінгвометодологія як нова галузь у сучасній лінгвістиці.

Контекстуально-інтерпретаційний метод дослідження тексту.

Методика діалогічної інтерпретації тексту.

Метод когнітивного картування.

Наративний аналіз як метод дослідження тексту.

Тема 4. Основи методу наративного аналізу.

Визначення категорії «наратора» вітчизняними та зарубіжними мовознавцями. Проблеми виділення наративних категорій.

Типологія наратора. Наратор як центральна сутність концепції - складноорганізований суб'єкт з багатьма способами свого оприявлення, посередником між реальним світом, до якого належить біографічний автор, та фікційним світом художнього твору; зображенням символічно значущим світом літературного твору та пізнавальною компетентністю читача.

Функції наратора в художньому тексті, їх класифікації.

Наративні структури (за В.Я. Проппом).

Поняття «наративна темпоральність» (час) як одна з найважливіших властивостей оповідних творів.

МОДУЛЬ 2

Змістовий модуль 3. Засоби утворення вербальних і невербальних смислів в художньому тексті.

Тема 5. Структурно-семантична організація художнього тексту

Обов'язкові елементи структурної організації тексту.

Факультативні частини структурної організації тексту.

Сильні і слабкі позиції художнього тексту.

Тема 6. Засоби утворення експліцитного смислу в художньому тексті.

Визначення надфразної єдності в сучасній лінгвістиці.

Структури надфразної єдності. Засоби міжфразового зв'язку. "Вільні" речення.

Змістовий модуль 4. Сучасні тенденції в дослідженні ономасіологічного контексту.

Тема 7. Сучасне розуміння поняття ономасіологічної структури

Концепція внутрішньої форми.

Сучасне розуміння поняття ономазіологічної структури (ОС).
Дослідження щодо проблеми мотивації та типології мотивації.

Тема 8. Номінація в дискурсивних мовознавчих студіях.

Традиційна диференціація типів номінації.

Номінація в дискурсі.

Визначення ономазіологічного контексту.

Сучасні тенденції в дослідженні ономазіологічного контексту.

МОДУЛЬ 3

Змістовий модуль 5. Теорія номінації в мовознавчому аспекті.

Тема 9. Напрями дослідження ономазіологічної науки.

Заснування ономазіологічної науки та її розвиток.

Концепція довільності мовного знака.

Теорії референції та функціоналізму.

Ономазіологія в 60-і рр.

Визначення пропозитивної номінації.

Функціональна та семантико-структурна галузі сучасної ономазіології.

Тема 10. Напрями дослідження когнітивно-лінгвістичної природи найменування.

Поняття денотата, сигніфікату, референту, десигнату.

Напрями дослідження когнітивно-лінгвістичної природи найменування.

Змістовий модуль 6. Теорія картини світу в сучасних мовознавчих студіях.

Тема 11. Основи аналізу концептосфери людини.

Принципи аналізу концептосфери людини.

Типи фреймових структур.

Теорія прототипів як моделювання концептосистем.

Концепція "семантичних примітивів" А. Вежбицької.

Методика І. Мельчука та О. Жолковського.

Тема 12. Сітьовий підхід до моделювання концептосфери.

Дослідження когнітивної метафори.

Символ в когнітивному аспекті.

Концептосистема у процесі творення дискурсу.

Поняття ментального лексикону мови та концептосистеми мови.

Методи навчання: словесні (лекція, бесіда, навчальна дискусія, презентація, пояснення, розповідь, інструктаж), наочні (метод ілюстрування, демонстрація, самостійне спостереження, інструктаж), практичні (вправи різних типів, дослідні роботи), домашні завдання, самостійна пошукова робота, творча робота.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять): курс «Мовознавчі студії» належить до числа дисциплін, що відносяться до індивідуальної освітньої траєкторії, який спрямований на вироблення у здобувачів вищої освіти вмінь та навичок здійснювати аналіз мовних одиниць за різними класифікаційними параметрами, різновидами, методами і прийомами філологічного дослідження з метою застосування їх при написанні кваліфікаційних робіт. Відвідування практичних занять, активна робота на них і виконання домашніх завдань необхідні для розвитку практичних навичок і компетентностей та досягнення програмних результатів навчання загалом. Перед практичним заняттям здобувач вищої освіти ознайомлюється з рекомендованою літературою, наданою викладачем. Усі необхідні навчальні матеріали викладач розміщує в онлайн середовищі, доступ до якого мають здобувачі вищої освіти, які вивчають цей освітній компонент.

Відвідування курсу є обов'язковою складовою навчання. Очікується, що всі здобувачі освіти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Якщо здобувачі пропускають поточні заняття, їм варто самостійно опрацювати навчальні матеріали. Пропущені заняття або контрольні заходи мають бути відпрацьованими в позааурочний час, у консультативні години.

Технічне і програмне забезпечення/обладнання, наочність:

- робоча програма курсу;

- тексти лекцій;
- мультимедійні презентації лекцій;
- плани практичних занять та завдань до самостійної роботи;
- доступ до дистанційного курсу на сайті університету.

Система оцінювання та вимоги: оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти здійснюється за системою ЄКТС та національною шкалою оцінювання відповідно до «Положення про порядок оцінювання знань студентів у ЄКТС у Бердянському державному педагогічному університеті».

Підсумковий рейтинг з навчальної дисципліни – це сума рейтингової оцінки за результатами поточної успішності здобувачів вищої освіти (сума балів за поточну роботу на практичних заняттях та балів за самостійну роботу).

Контроль за самостійною роботою відбуватиметься за допомогою різних видів робіт (опитування на практичному занятті, перевірка конспектів, тестування, співбесіда), які охоплюватимуть всі питання, винесені на самостійне опрацювання.

Таблиця 1. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточне тестування та самостійна робота												Залік	Сума
Змістовий модуль №1		Змістовий модуль №2		Змістовий модуль №3		Змістовий модуль №4		Змістовий модуль №5		Змістовий модуль №6			
T ₁	T ₂	T ₃	T ₄	T ₅	T ₆	T ₇	T ₈	T ₉	T ₁₀	T ₁₁	T ₁₂	50	100
4	4	4	4	4	4	5	4	4	4	5	4		

T₁, T₂ ... T₈ – теми змістових модулів.

5 ... 100 – кількість балів, які отримують здобувачі вищої освіти.

Таблиця 2. Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ЄКТС
	Для підсумкового семестрового контролю, що включає екзамен, курсову роботу, практику	Для підсумкового семестрового контролю, що включає залік	Для всіх видів підсумкового контролю
90–100	відмінно	зараховано	A (відмінно)
78–89	добре		B (добре)
65–77			C (добре)
58–64	задовільно		D (задовільно)
50–57			E (задовільно)
35–49	незадовільно	не зараховано	FX (незадовільно) з можливістю повторного складання
1–34	незадовільно		F (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Список рекомендованих джерел:

Основний

1. Бацевич Ф., Кочан І. Лінгвістика тексту: підручник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2016. 316 с.
2. Лінгвістичний аналіз художнього тексту. Навчально-методичний посібник / укладач: канд. філолог. наук, доц. Притолук С.А. Тернопіль: ТНПУ, 2018. 82 с.
3. Перебийніс В.І. Статистичні методи для лінгвістів. Вінниця: Нова книга, 2001. 168 с.
4. Піхтовнікова Л.С., Домброван Т.І., Єнікеєва С.М., Семенець О.О. Лінгвосинергетика. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2018. 296 с.
5. Форманова С. В. Лінгвістичний аналіз тексту: навчальний посібник. Одеса: ПолиПрес, 2016. 200 с.

Допоміжний

1. Бацевич Ф.С. Абсурдний художній текст у вимірах лінгвістичної прагматики. *Мовознавство*. 2012. № 1. С. 18-30.
2. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник. Київ: ВЦ Академія, 2004. 334 с.
3. Бацевич Ф.С. Художній текст VS ченнелінг-текст: виявлення мовленнєво-жанрової специфіки. *Лінгвістичні дослідження: збірник наукових праць Харківського національного університету імені Г.С. Сковороди* / гол. ред. Л.А. Лисиченко. Харків, 2009. Вип. 27. С. 103-111.
4. Голянич М.І., Іванишин Н.Я., Ріжко Р.Л., Стефурак Р.І. Лінгвістичний аналіз тексту: словник термінів / за ред. М.І. Голянич. Івано-Франківськ: Сімик, 2012. 392 с.
5. Дащенко Н. Лінгвістика тексту й основи лінгвоаналізу: методичні рекомендації. Тернопіль: Підручники і посібники, 2002. 63 с.
6. Дистрибутивний аналіз. Методика безпосередніх складників. Трансформаційний аналіз – методи лінгвістичних досліджень [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.bestreferat.ru/referat-163373.html>.
7. Ермоленко С. Нариси з української словесності : стилістика та культура мови. Київ: Довіра, 1999. 431 с.
8. Єщенко Т.А. Лінгвістичний аналіз тексту: навч. посібник. Донецьк : DICO, 2009. 336 с.
9. Загнітко А. П. Лінгвістика тексту: хрестоматія. Донецьк, 2009. 175 с.
10. Іваненко С.М., Карпусь А.К. Лінгвостилістична інтерпретація тексту. Київ: Київський державний лінгвістичний університет, 1998. 175 с.
11. Ковалик І.І., Мацько Л. І., Плющ М. Я. Методика лінгвістичного аналізу тексту. Київ: Вища школа, 1984. 118 с.
12. Коч Н.В. Основи комунікативних технологій: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. 2-ге вид., перероб. Миколаїв: Іліон, 2014. 266 с.
13. Кочан І. М. Лінгвістичний аналіз тексту: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: Знання, 2008. 423 с.
14. Кочан І.М. Лінгвістичний аналіз тексту: навч. посібник. Київ: Знання, 2008.
15. Крупа М. Лінгвістичний аналіз художнього тексту. Тернопіль: Підручники і посібники, 2005. 416 с.
16. Манакін В.М. Мова і міжкультурна комунікація: навч. посіб. Київ: ВЦ «Академія», 2012. 288 с.
17. Науменко А. М. Філологічний аналіз тексту (Основи лінгвопоетики): навч. посібник. Вінниця: НОВА КНИГА, 2005. 416 с.
18. Почепцов Г.Г. Теорія комунікації. Київ: ВЦ Київський університет, 1999. 308с.
19. Радзівська Т. В. Нариси з концептуального аналізу та лінгвістики тексту. Текст - соціум – культура - мовна особистість: монографія. Київ: ДП Інформ.-аналіт. агентство, 2010. 491с.
20. Різун В. В. Літературне редагування. Київ: Либідь, 1996. 240 с.
21. Рікер П. Що таке текст? Пояснення і розуміння. *Слово. Знак. Дискурс. Антологія Світової літературно-критичної думки ХХ ст.* / за ред. М. Зубрицької. 2-е вид., доповн. Львів: Літопис, 2002.
22. Рудик І.М. Культурна специфіка невербального коду в міжкультурній комунікації. Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. 2005. № 23. С. 101-103.
23. Селіванова О.О. Основи теорії мовної комунікації: підручник. Черкаси: Видавництво Чабаненко Ю.А., 2011. 350 с.
24. Семенюк О. А. Основи теорії мовної комунікації: навч. посіб. / О.А. Семенюк, В.Ю. Парашук. Київ: ВЦ «Академія», 2010. 240 с.
25. Серажим К. С. Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія, архітектоніка, варіативність: монографія. Київ: Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, 2002. 392 с.

Інформаційні ресурси

1. bdpu.org : сайт Бердянського державного педагогічного університету .
2. <http://www.slovyk.net>.
3. <http://www.wikipedia.org>.
4. <http://www.ostriv.in.ua>.
5. <http://www.ukrlit.vn.ua>.
6. <http://www.ukr-in-school.edu.ua.net>.
7. <http://www.nsu.ru/education/virtual/discourse.htm>.
8. <http://www.mova.dn.ua>.
9. http://ruthenia.info/text/lang/index_all.htm.

10. <http://litopys.org.ua/links/inmovozn.htm>.
11. <http://www.novamova.com.ua>.
12. <http://www.mova.info>.
13. <http://ulif.org.ua>.
14. <http://lingvoforum.net>.